

Doe wel: Duaal BASISINKOMEN.NL

0. Voorwoord (mei 2016)

'Democratie doe wel BASISINKOMEN.NL' (januari 2016) presenteert een model van onvoorwaardelijk basisinkomen dat in Nederland ingevoerd kan worden. Dit model ligt in de lijn van duale definitie's zoals "Een basisinkomen is een vast maandinkomen, dat de overheid verstrekt of garandeert zonder daar voorwaarden bij te stellen" (VBi brochure mei 2004). Het duale van deze definitie zit in de zinsnede "verstrekt of garandeert".

Er kunnen twee verstrekkers zijn: de overheid zelf of een andere instantie die door de overheid is aangewezen om basisinkomens te verstrekken. In genoemd model BASISINKOMEN.NL zijn het zowel de werkgevers alsook de overheid zelf die het onvoorwaardelijk basisinkomen (obi) verstrekken. Hierdoor wordt de invoering van dit obi beter haalbaar, betaalbaar en praktisch uitvoerbaar. Het concept obi is in zo'n duale opzet iets ingewikkelder dan wanneer de overheid zelf de enige verstrekker zou zijn, en wordt nog ingewikkelder nu obi als negatieve inkomensbelasting gezien wordt – een zienswijze die internationaal in zwang is, zie Basic Income Earth Network BIEN. Duale concepten zijn in opkomst: basic income garantie BIG is in de engelstalige wereld gangbaar, het Zwitserse referendum over basisinkomen is duaal geformuleerd en ook de Belgische voorvechter van basisinkomen Duchatelet vindt dat de overheid de basisinkomens deels niet zelf moet betalen of verstrekken, maar zich veelal kan beperken tot garanderen. Inherent aan het ingewikkelde 'dual' zijn twee vragen: wanneer laat de overheid een andere instantie het obi betalen en wanneer verstrekt de overheid wel zelf het obi? Hoe garandeert de overheid dat die andere instantie obi het betaalt en hoe neemt de overheid de betaling meteen over als de instantie zijn betalingsverplichting niet nakomt? BASISINKOMEN.NL beantwoordt deze vragen, maar roept daarbij wel weer nieuwe vragen op, met name ook de vraag hoe dual obi te plaatsen is in een toekomstig belastingstelsel.nl.

Daarom wil de voorliggende tekst 'Duaal BASISINKOMEN.NL' nu een nadere toelichting geven. In de vorm van een vierpunts bijdrage aan het verkiezingsprogramma van een denkbeeldige politieke partij die het basisinkomen.nl wil (helpen) realiseren: punt 1 = Recht op onvoorwaardelijk basisinkomen; punt 2 = Bekostiging met beleid op 4 fronten; punt 3 = Duaal basisinkomen ontspringt het arbeidsinkomen; en punt 4 = Fair Taks.

Tweede Kamer 2017 Verkiezingsprogramma nieuwe partij X, hfdstk "Leven en geld"
CONCEPT MvH.

1. Invoering recht op onvoorwaardelijk basisinkomen

Elk mens moet genoeg geld hebben om menswaardig te kunnen leven. De Nederlandse overheid krijgt de taak ervoor te zorgen dat elke Nederlandse mens genoeg geld heeft om van te kunnen leven, dus om in vrijheid zijn leven zelf in te richten zoals hij dat wil. Met zorg voor zijn medemensen en leefomgeving.

De overheid vervult deze taak door te waarborgen dat vanaf 2018 elke kiesgerechtigde Nederlander kan (blijven) beschikken over een vrij te besteden maandinkomen van minstens € 800 . Zij blijft bovendien ervoor zorgen dat ten eerste de wettelijke vertegenwoordigers (ouders) van niet- kiesgerechtigde Nederlanders kinderbijslag/kindgebonden budget blijven krijgen (= plus 1), dat ten tweede de alleenstaande Nederlanders – eenpersoonshuishoudens - een voorwaardelijke woontoeslag op hun basisinkomen kunnen krijgen van € 300 per maand (= plus 2), alsmede een polis basiszorgverzekering (= plus 3). Het basisinkomen met deze plussen komt in de plaats van nu bestaande voorwaardelijke sociale zekerheid en toeslagen.

Dit is een nieuwe politiek die democratisch tot stand komt doordat kiesgerechtigde burgers met elkaar delibereren over de voors en tegens van deze nieuwe politiek, in vergelijking met de oude politiek (arbeidsinkomens en sociale zekerheid 'as usual') en soms ook in vergelijking met nog andere nieuwe politiek, andere alternatieven voor de oude politiek. We delibereren met elkaar om deelbelangen te overstijgen en het algemeen belang te bepalen. Dit is het hart van de democratie dat moet kloppen voordat het hoofd de stemmen gaat tellen en de nieuwe politiek gaat bepalen. Wie een nieuwe politiek voorstaat moet communiceren en delibereren met medeburgers die deze politiek (nog) niet voorstaan, waarbij een open mind zowel bij de voorstanders alsook bij de tegenstanders vereist is. We nemen de bezwaren en argumenten van onze tegenstanders serieus, bezien of - en zo ja in hoeverre - zij een punt hebben en passen zo nodig ons voorstel voor een nieuwe politiek aan. En voor zover we niet aanpassen leggen we uit waarom niet. Bij voorbaat is niet uit te sluiten dat de deliberatie ertoe leidt dat we ons voorstel voor nieuwe politiek helemaal intrekken, maar dit is met betrekking tot basisinkomen.nl niet te verwachten. Integendeel, afgaand op wat we nu nu weten van bezwaren en argumenten tegen het basisinkomen denken we dat juist door serieus in te gaan op ons bekende tegenargumenten en bezwaren de steun voor een nieuwe politiek 'basisinkomen.nl' kan toenemen. We zullen met name ingaan op het veel gehoorde tegenargument "het is voor de overheid onbetaalbaar om alle ingezetenen een basisinkomen te geven waarvan ze (ook zonder andere middelen van bestaan) menswaardig kunnen leven"

2. Bekostiging met beleid op vier fronten

Het onvoorwaardelijk basisinkomen obi, met de drie plussen, zoals hierboven beschreven, borgt bestaanszekerheid van alle Nederlanders. Het zou op het eerste gezicht de overheid jaarlijks zo'n honderd vijftig miljard euro extra kunnen kosten. Maar bij nader inzien is dit niet zo, want onze overheid gaat op vier fronten nieuw beleid voeren, zodanig dat per saldo de kosten voor de schatkist enorm dalen, mogelijk van € 150 miljard naar ongeveer € 10 miljard.

Het eerste front is: de afschaffing van de bestaande voorwaardelijke uitkeringen voor zover deze vervangen worden door basisinkomens en dus als inverdieneffecten verdisconteerd mogen worden in de eindafrekening van alles wat het basisinkomen per saldo extra aan de overheid kost.

Het tweede front is: bezuiniging op een selectie van andere bestaande overheidsuitgaven buiten de sociale zekerheid, waar nog miljarden te vinden zijn.

Het derde front is: welgestelde burgers en bedrijven iets meer belasting laten betalen. Zie 4. 'Fair taks', een integrale belastingherziening die overigens maar weinig gericht is op vergroting van de belastingopbrengst, en veel meer op vergroting van rechtvaardigheid in de lastenverdeling: eenvoud en transparantie in de bepaling van een belastbaar inkomen dat burgers / bedrijven als 'fair' ervaren.

Het vierde front is: werkgevers verplichten om aan hun werknemers het basisinkomen uit te keren zodra de basale inkomensvoorziening (die nu nog in het arbeidsinkomen vervat zit) uit het huidige arbeidsinkomen gehaald wordt. Het (resterende) nieuwe arbeidsinkomen kan dan net zoveel lager worden als het basisinkomen hoog is (huidig arbeidsloon = basisinkomen + nieuw arbeidsloon).

Deze vier fronten dragen in zeer verschillende mate bij aan de dekking of vermindering van de overheidskosten voor het basisinkomen: front één € 70 miljard, front twee € 5 miljard, front drie € 10 miljard en front vier € 65 miljard (schattingen).

Tegenover de financiële kosten staan de maatschappelijke baten van het basisinkomen die (nog) niet in geldbedragen geschat kunnen worden, denk aan: opheffing armoede, meer gezondheid, meer welzijn, emancipatie van baanloze burgers, meer deeltijdarbeid, meer volwasseneneducatie, meer arbeidskwaliteit, minder bureaucratie, minder criminaliteit, minder maatschappelijke ongelijkheid.

3. Arbeidsinkomen gaat bij duaal basisinkomen eenmalig omlaag, totaal inkomen niet.

De € 65 miljard (front 4) die de overheid uitspaart is het gevolg van onze duale opzet waarin obi wordt uitbetaald: enerzijds moeten de werkgevers dit basisinkomen betalen aan miljoenen werknemers (maar niet aan de "minibaners" ; hierover straks) en anderzijds moet de belastingdienst miljoenen basisinkomens betalen aan andere Nederlanders: de baanloze burgers en minibaners.

Werkgevers zijn in deze opzet wettelijk verplicht om het onvoorwaardelijk basisinkomen uit te betalen aan werknemers en kunnen dit combineren met de loonbetaling. (Let wel: basisinkomen is onvoorwaardelijk en dus wezenlijk anders dan loon. Dit laat onverlet dat het heel praktisch kan zijn om het loon en het basisinkomen tegelijk te laten uitbetalen door de werkgeversadministratie) . Maar de werkgevers betalen niet aan al hun werknemers het obi uit. Mensen met een zeer laag betaalde baan – die zogenoemde minibaners - krijgen hun obi van de belastingdienst.

De overheid brengt in deze opzet € 65 miljard obi-kosten in rekening bij de werkgevers, maar zorgt dan meteen wel dat de werkgevers deze rekening echt kunnen betalen, namelijk door hen het recht te geven om bestaande overeengekomen arbeidsinkomens te verlagen met het obi-bedrag, eenmalig op het moment dat het basisinkomen wordt ingevoerd. Zo besparen werkgevers op hun loonkosten net genoeg om hun nieuwe basisinkomenkosten te kunnen dekken. Het arbeidsinkomen van werknemers gaat bij invoering obi dus navenant omlaag, maar het totale bruto inkomen van deze werknemers (=nieuw arbeidsinkomen + obi) blijft dus gelijk. Netto gaan veel werknemers financieel er wel op vooruit, per saldo, zie 4. Lonen die nu al zo laag zijn dat niet de werkgever maar de overheid het obi betaalt, worden uiteraard niet nog verder verlaagd; de werknemers in deze minibanen gaan bij invoering obi financieel dus wel degelijk vooruit in hun totaal inkomen. Benedenmodale werknemers die nu net teveel verdienen om straks hun obi van de belastingdienst te kunnen krijgen, hebben er belang bij om hun arbeidsomvang en -inkomsten iets te laten reduceren (in tijd/geld) zodat ze hun obi straks wel van de belastingdienst mogen krijgen, zonder dat dit in mindering van hun loon wordt gebracht. Dan wordt hun kleine loonverlaging ruim gecompenseerd door het obi dat ze van de belastingdienst gaan krijgen. Werkgevers werken mee aan dergelijke loonverlaging van arbeidsovereenkomsten, want dan hoeven zij aan die benedenmodale werknemers geen obi te betalen en besparen zij zichzelf ook nog wat loonkosten. Het wegvallen van een aantal arbeidsuren doordat die benedenmodale werknemers iets minder zijn gaan werken kunnen zij compenseren door meer minibanen te creëren.

Het hierboven geschetste reduceren in omvang van een aantal bestaande arbeidsovereenkomsten is dus voor de betreffende werknemers en werkgevers financieel voordelig, maar niet voor de overheid. Met het nadeel voor de overheid hebben we rekening gehouden toen we het totale financiële overheidsvoordeel van de duale opzet op € 65 miljard raamden. Anders zou het geraamde overheidsvoordeel van de duale opzet € 70 miljard zijn. Tegenover een financieel nadeel van 5 miljard staat sociaal-economisch voordeel: het overheidsbeleid ten gunste van minibanen doet de arbeidsparticipatie toenemen en de inkomensongelijkheid afnemen. De financiële prikkel om betaald werk te aanvaarden en vol te houden is ingebouwd in onze opzet van het basisinkomen: werken loont en de armoedeval verdwijnt.

(De bestaande voorwaardelijke sociale zekerheid bevat een armoedeval: de financiële prikkel om vanuit een uitkeringssituatie te gaan werken wordt ontkracht; doordat uitkeringen/toeslagen vervallen of navenant gekort worden zodra de uitkeringsgerechtigde betaald werk gaat doen: hij gaat er financieel niet op vooruit, krijgt geen financiële prikkel om betaalde arbeid te gaan verrichten, blijft in de val van zijn uitkeringssituatie zitten.)

4. Belastingherziening: FAIR TAKS

Ons belastingstelsel wordt steeds ingewikkelder en werkt (mede daardoor) oneerlijk uit: velen betalen teveel belasting, vele anderen te weinig. Nodig is een stelselherziening die start met negatieve inkomensbelasting om en die verder gaat dan enkel reparaties aanbreien aan het verouderde stelsel. Uitgangspunten (belastinggrondslagen) , uitvoering (belastingdienst), uitwerking (belastingmoraal) en handhaving (belastingontduiking tegengaan), alles moet op de schop om een beter belastingstelsel te scheppen, waardoor burgers en bedrijven hun taks gaan ervaren als redelijke contributie aan hun vereniging Nederland. We noemen dit betere stelsel de fair taks. Dit nieuwe belastingstelsel moet:

ten eerste voldoende geld ophalen waarmee de overheid haar taken behoorlijk kan uitvoeren, zeg € 290 miljard per jaar (was in 2016 € 280 miljard ?)

ten tweede de laagste inkomens negatief belasten door de belastingdienst basisinkomens te laten uitbetalen en de hogere inkomens positief te belasten met progressief oplopende tarieven om de bestaande (onbehoorlijk) grote verschillen in belastbaar inkomen terug te brengen tot (aanvaardbare) minder grote verschillen in besteedbaar inkomen,

ten derde de bedrijven en consumenten aanzetten om gezond te leven en zich niet te bezondigen aan maatschappelijk ongewenst gedrag (CO₂-uitstoot bij voorbeeld) en ten vierde in de uitvoering geen onnodige kosten maken en geen onnodige regeldruk veroorzaken.

Hoofdpijnen A, B en C van het nieuwe stelsel zijn:

A. Burgers progressief belasten over hun hele inkomen uit arbeid en vermogen

Progressieve inkomentakstax.nl treft nu enkel het inkomen uit arbeid, niet het inkomen uit vermogen. Deze taks heeft de instemming van alle politieke partijen, zelfs van de VVD die meestal tegen 'nivellering' is. Progressieve inkomentakstax betekent dat hogere inkomens over hun inkomen een hoger percentage belasting betalen dan de lagere inkomens. Bedoeling hiervan is dat grote verschillen in bruto inkomen verkleind worden tot aanvaardbare verschillen in netto (=besteedbaar) inkomen. Dit tendert naar 'nivellering', maar het nivelleringseffect is per saldo gering omdat het huidige stelsel ook veel degressieve (=denivellerende) fiscale faciliteiten kent: aftrekbaarheid van hypotheekrente bij voorbeeld. Dit belastingstelsel is grosso modo meer degressief dan progressief.

Progressieve inkomentakstax wordt uitgebreid door niet alleen het inkomen uit arbeid maar ook het inkomen uit vermogen eronder te laten vallen. Dit beleid - in de lijn van Piketty - verlost ons meteen van de omstreden box 3 belasting die nu vermogensopbrengsten forfaitair belast met een vlaktaks tarief van 1,2 % , uitgaande van het idee dat de vermogensrendementen minstens 4% zouden zijn - een idee dat achterhaald is door de feiten van de financiële markten.

De fair taks fiscaliseert de sociale verzekeringen: premieheffing/ - inhouding wordt vervangen door belastingheffing (waarvan de laagste inkomens vrijgesteld zijn in het fair taks stelsel).

Het progressieve karakter van de inkometaks wordt verder versterkt door uiteenlopende inkomenscategorieën progressief te belasten met oplopende marginale tarieven volgens meer schijven. Dus geen tweetaks zoals sommigen voorstellen, en ook geen vier taks zoals Nederland nu kent (eerste schijf 37%, tweede en derde schijf 41%, vierde schijf 52%) maar bij voorbeeld een zestaks (eerste schijf 20%, tweede 30%, derde 40%, vierde 50%, vijfde 60%, zesde 70%)

Hieronder ligt dan de schijf 0 %: de belastingvrije voet die nog iets uitstijgt boven de negatieve inkometaks (= obi) zodat niet alleen het obi maar ook een gering arbeidsinkomen daarbovenop belastingvrij is.

Deze taks geeft uitdrukking aan een streven naar herverdeling van het nationaal inkomen. Past bij de invoering van obi. Meer progressieve taks ontkracht meteen een veelgehoord tegenargument tegen invoering van een basisinkomen voor iedereen, namelijk dat ook rijkaards die het niet nodig hebben dan het basisinkomen krijgen (dat dan – volgens deze basisinkomen tegenstanders - onbetaalbaar zou worden). Met een meer progressieve taks betalen rijkaards als het ware hun eigen obi, terwijl ze ook meebetalen aan de basisinkomens van anderen (basisinkomens die dan - volgens de voorstanders – dus best betaalbaar worden).

Fiscale financiering obi via meer progressieve taks vinden sommigen geen goed idee, want die taks is niet eenvoudig en zou afbreuk doen aan de charme van de eenvoud die het basisinkomen heeft. Ja, eenvoud is het kenmerk van het ware. Maar zo'n zestaks is wel degelijk een goed idee. De toename van eenvoud, die nu in het Nederlandse belastingstelsel noodzakelijk is, betreft niet de hoeveelheid schijven of tarieven maar de helderheid hoeveel belasting ieder moet betalen, inclusief helderheid over de redenen waarom hij niet meer of niet minder belasting moet betalen. De ongewenste complexiteit zit in fraudegevoelige zaken zoals bepaling fiscaal vermogen (in Panama?), fiscaal partnerschap, woonlandbeginsel, rulings, vrijstellingen, bijtellingen, aftrekposten, heffingskortingen, toeslagen, subsidies, drempels, inhoudingen, premiegrondslag enz. enz. Differentiatie in inkometakstarieven of bedrijventakstarieven is geen ongewenste complexiteit.

B. Bedrijventaks in soorten en maten

Bedrijventaksen die we sinds jaar en dag kennen – niet alleen de BTW met tariefdifferentiatie (6 of 21%) maar ook VpB (vennootschapsbelasting 25%) en (hogere) accijnzen - zijn zoals gezegd in feite consumententaksen: de bedrijven rekenen de fiscale tarieven door in de prijzen die consument moet betalen voor de producten en diensten die hij van deze bedrijven afneemt.

Bedrijventaks kun je 'transactietaks' noemen, want de financiële waarde van transacties is de belastinggrondslag. Bedrijventaks, onder welke benaming dan ook, kan bepaalde transacties met extra hoge tarieven belasten teneinde maatschappelijk negatief gewaardeerde consumptie van bepaalde producten en diensten via het prijsmechanisme af te remmen: ecotaks, tabaksaccijns enz. En andersom kunnen er ook extra lage taks tarieven zijn, of zelfs vrijstellingen, teneinde maatschappelijk positief gewaardeerde consumptie van bepaalde andere producten en diensten te bevorderen. Bij vrijstelling van BTW en het lage BTW tarief is dit de (bij)bedoeling. Maar in de fiscale regelgeving is deze (bij)bedoeling feitelijk niet altijd terug te vinden. Zo zijn transacties op de financiële markten nog steeds vrijgesteld van BTW alsof dit doorgaans maatschappelijk positief te waarderen transacties zouden zijn. Voorstanders van financiële transactietaks – die binnen de EU in aantal toenemen – denken hier anders over. Voorstanders van basisinkomen zien in de financiële transactietaks een mogelijkheid voor medefinanciering obi.

De bulk van de bedrijventaks bestaat uit BTW en VpB. Het idee om obi fiscaal te financieren met verhoging van BTW en/of VpB tarieven leeft bij velen. Deze tarievenverhoging is echter om twee redenen problematisch. Ten eerste omdat de doorberekening in de prijzen voor de consumenten (onder wie ontvangers van obi) leidt tot geldontwaarding (=inflatie). Basisinkomen dat net toereikend was om van te kunnen leven wordt dan net ontoereikend. Ten tweede - als het gaat om basisinkomen alleen in Nederland en niet in andere landen - verstoren de hogere Nederlandse BTW / VpB tarieven de concurrentieverhoudingen en prijst handelsland Nederland zich uit de (europese) markt – waardoor het bbp en de belastingopbrengst kunnen dalen en de fiscale financiering moeilijker wordt. Ter wille van de Europese markt, concurrentieverhoudingen (level playing fields) voor de EU lidstaten, wordt internationaal gepoogd – niet zonder succes – de tarieven voor bedrijventaksen te harmoniseren.

VpB 25% in Nederland is een redelijk EU gemiddelde. Ierland, dat met een laag VpB tarief (12%) multinationals naar Ierland lokt om zo meer banen en meer bbp in Ierland te krijgen, wordt door de EU beschuldigd van concurrentievervalsing en onder druk gezet om zijn VpB tarief aan te passen aan het EU gemiddelde. Voor de BTW heeft de EU afgesproken dat het tarief hooguit 25% mag zijn, een tarief dat nu bij Nederlands belangrijkste handelspartners (de buurlanden) nog beduidend lager ligt. Verhoging van het Nederlandse hoge BTW tarief van 21 naar 25% kan verstrend werken op de concurrentieverhoudingen en op de Nederlandse economie, met name in de grensgebieden. Bedrijven zullen inkrimpen of sluiten, banen verdwijnen, werkloosheid neemt toe. Bij de bedrijventaks 'accijnzen' zien we soortgelijke problemen, denk maar aan hetgeen hogere benzineaccijns betekent voor de pomphouders in de grensstreek.

Nu Nederland weet dat er niet veel mogelijkheden meer zijn voor verdere verhoging van het hoge BTW tarief (dat markttransacties met min of meer luxe-karakter treft) zoekt Nederland de mogelijkheid voor meer BTW opbrengst ook in verhoging van het lage BTW tarief (dat transacties voor gewonere levensbehoeften treft). Hier valt voor de overheid meer geld te halen, maar daartegenover staat ten eerste dat maatschappelijk wenselijke consumptie – de reden voor het lage tarief – dan niet langer fiscaal bevorderd wordt, en ten tweede dat forse verhoging van het Nederlandse *lage* BTW tarief ook tot concurrentieverstoring leidt, meer nog dan de concurrentieverstoring die zojuist bij verhoging van het *hoge* BTW tarief al aan de orde was.

Genoemde problemen bij hogere BTW zijn grotendeels te vermijden door de tarieven niet over de hele linie te verhogen maar selectief: alleen voor transacties bij bepaalde goederen en bepaalde diensten waarvan de consumptie maatschappelijk minder wenselijk wordt geacht. Belasting op Onttrokken Waarde is in dit verband een mooi idee dat al decennia lang leeft (ook bij voorstanders van basisinkomen), maar waarvan de operationele uitwerking nog steeds op zich laat wachten. Meer concrete ideeën bestaan er voor ecotaks in diverse varianten, waarvan er sommige al operationeel uitgevoerd worden. Meer belastingopbrengst in dit vlak is zeker mogelijk en kan bijdragen aan fiscale financiering van obi.

Een bijzonder geval betreft transacties woning hypotheek leningen waarbij de hypotheekverstrekker vrijgesteld is van BTW of financiële transactietaks, en de hypothecaire lener - de consument – zijn rentebetaling nu nog in hoge mate fiscaal mag aftrekken. Dit bijzondere geval kan omgezet worden in een nieuw soort ecotaks, de groene hypotheekrente aftrek. Het maatschappelijk doel hiervan is niet 'bevordering van eigen woningbezit' maar 'preventie van CO-2 uitstotend woon-werkverkeer'. (Eigen woningbezit is een privaat goed dat geen publiek doel dient; een huurhuis is net zo goed, maatschappelijk gezien.) Toekomstige groene hypotheekrente-aftrek geldt alleen voor huiseigenaren die zich niet bezondigen aan woon-werkverkeer. Deze aftrekbaarheid dient wel publieke doelen: betere luchtkwaliteit en minder files in de spits en kan dus in dicht bevolkt Nederland een duurzame regeling zijn (die niet wordt afgebouwd zoals bij de bestaande aftrekregeling wel gebeurt). Als de bestaande algemene aftrekbaarheid van hypotheek rente meteen wordt afgeschaft mogen forenzen hun hypotheeklasten niet meer fiscaal aftrekken. Hierdoor komt er meer geld bij de belastingdienst binnen, ook ten behoeve van de fiscale financiering obi.

En er komt een nieuwe "bedrijventaks" die wel erg bijzonder is: de bedrijven moeten, zoals in 2. werd uiteengezet, aan werknemers basisinkomens (obi) betalen in combinatie (co) tegelijk met de loonbetalingen. Dit zou je kunnen zien als een nieuwe taks voor het bedrijf, met de nieuwe naam 'obicotaks'.

De werkgever betaalt deze nieuwe taks echter niet aan de belastingdienst maar aan zijn eigen personeel en ervaart dit per saldo niet als financiële lastenverzwaring, omdat hij tegelijk met de betaling van obi in de dan geldende arbeidsovereenkomsten de lonen net zoveel lager mag maken als het obi hoog is. Dankzij een *eenmalige loonmaatregel* die bij de invoering van obi getroffen wordt. Zo hoeven zij hun nieuwe plicht om basisinkomens te betalen niet als hinderlijke lastenverzwaring te ervaren.

Ze ervaren misschien wat administratieve lastenverzwaring, maar welbeschouwd is het in één keer betalen van enerzijds het obi en anderzijds het (verlaagde) arbeidsloon aan dezelfde persoon administratief vrij eenvoudig. Ze accepteren deze administratieve verandering in ruil voor het financieel voordeel dat zij hebben bij de laagst beloonde banen (Die zijn vrijgesteld van obicotaks. Werknemers in deze erkende minibanen krijgen hun obi van de overheid.)

C. Werknemers en nieuwe taken in een bewegende arbeidsmarkt

Werknemers kunnen de invoering van negatieve inkomentak - het obi - volgens dit duale model ervaren als een sigaar uit eigen doos: basisinkomen zelf betalen door inlevering van loon. Dan ervaren zij het basisinkomen per saldo (zoals ook de werkgevers doen) als een louter administratieve verandering: het oude arbeidsinkomen wordt administratief opgeknipt in een obi en een nieuw loon dat lager is dan voorheen – net zoveel lager als het obi hoog is. Voor de werknemer is er dan in zijn totale *bruto* inkomen geen financiële winst, wel een winst in zekerheid: een vast deel van zijn totale bruto inkomen is onvoorwaardelijk (de "o" in de afkorting "obi"). Bovendien is er *netto* wel wat financiële winst voor de lonen beneden modaal, wegens minder heffing op deze inkomens in het fair taks stelsel, zoals onder A werd uiteengezet . En: er komen voor deeltijdwerknemers meer kansen als de werkgevers meer minibanen gaan creëren teneinde obicotaks te vermijden.

De zzp'er is in het duale model een geval apart. Nederland kent tegenwoordig in vergelijking met andere landen veel zzp'ers – wat deels te verklaren zou zijn door de fiscale faciliteiten die Nederland aan de zzp'er toekent: starterssubsidie en zelfstandigen-aftrek. Die vervallen als het basisinkomen wordt ingevoerd. Maar de hoeveelheid zzp'ers zal dan niet verminderen, want toekomstige zzp'ers krijgen meer obi dan ze nu starterssubsidie/zelfstandigenaftrek krijgen en zullen pas voor "obicotaks" worden aangeslagen als achteraf in hun belastingaangifte blijkt dat ze voldoende verdiend hebben – voldoende zelfredzaam zijn – om hun verkregen obi over het betreffende belastingjaar terug te betalen (zoals de meeste werknemers vooraf in feite ook zelf hun obi betalen via hun loonsverlaging bij de obi invoering). De huidige politieke discussie over zzp'ers, schijnzelfstandigen die geen sociale premies betalen, verborgen armoede, verborgen werkloosheid enz. is dan achterhaald.

Een andere bijzondere situatie (bij een half miljoen Nederlanders - niet alleen zzp'ers) is dat één persoon meer dan één baan heeft. In zeer zeldzame gevallen betreft dit twee goed betaalde deeltijdbanen waarvoor beide werkgevers een obico-basisinkomen uitbetalen - aan één en dezelfde werknemer, die dan dus een basisinkomen teveel krijgt. Dit wordt rechtgezet via zijn inkomentaks: het tweede basisinkomen wordt wegbelast, teruggegeven aan de overheid (en niet aan de werkgevers die de obicotaks betaalden).

En, zagen we in 2, er is bijkomend financieel voordeel te behalen door laagbetaalde (deeltijd)werknemers die in het oude normaal net *iets boven* het obi-bedrag werden beloond. Als zij hun deeltijd baan iets kunnen (laten) reduceren naar een beloningniveau dat in het oude normaal *iets onder* het obi-bedrag zou liggen wordt in het nieuwe normaal hun loon niet verder verlaagd, terwijl ze wel het obi ontvangen (van de overheid en nu dus niet van de werkgever). De winst van dit obi is dan groter dan het loonverlies bij de overstap naar een erkende minibaan. Per saldo gaan ze er financieel op vooruit.

Na invoering van het basisinkomen "het nieuwe normaal" komen de lonen van de werknemers en de loonkosten van hun werkgevers niet anders tot stand dan in het oude normaal het geval was: collectieve arbeidsovereenkomsten (cao's) in onderhandelingen tussen vakbonden en werkgeversorganisaties; individuele arbeidsovereenkomsten in onderhandeling tussen werkgever en (aspirant)-werknemer.

De verhouding van vraag en aanbod op de arbeidsmarkt blijft in hoge mate bepalend voor de uitkomst van de onderhandelingen. De arbeidsmarkt is altijd wel in beweging, maar de verhoudingen worden niet scheef getrokken enkel door het basisinkomen. Niet bij de invoering, en ook niet op langere termijn. Bij de invoering van het obi ontstaan eenmalig nieuwe verhoudingen doordat het oude arbeidsloon opgesplitst wordt in een lager nieuw loon en een obi. Het eigenlijke loon zal in het nieuwe normaal min of meer op het verlaagde niveau gehandhaafd worden, want als werknemers dan in de onderhandelingen meer loon zouden eisen zullen de werkgevers die eis niet zomaar (kunnen) inwilligen, wetend dat zij ook obi aan werknemers zullen moeten blijven betalen. Werknemers weten dit ook en zullen zich matigen in hun looneisen, wetend dat zij hoe dan ook hun basisinkomen onvoorwaardelijk blijven ontvangen en financieel voordeel hebben bij het wegvallen van inhoudingen sociale premies (complete fiscalisering). Werknemers krijgen op de arbeidsmarkt een betere onderhandelingspositie: ze kunnen tegen de werkgever zeggen: als u slechte arbeidsvoorwaarden biedt gaan we liever als baanloos burger alleen van ons obi leven, liever dan bij u te werken.

Voor arbeidsmigranten die uit EU landen (tijdelijk) naar Nederland komen is er financieel nadeel, want zij krijgen geen obi, maar enkel (verlaagd) arbeidsloon. De toestroom van migranten uit oost- en zuid-europa wordt dan minder.

Dit, gevoegd bij het gegeven dat de onderhandelingspositie van Nederlandse werknemers aan de onderkant van de arbeidsmarkt beter wordt, kan leiden tot minder aanbod aan de onderkant van de arbeidsmarkt en dus tot minder lage lonen. Maar wetend dat anderzijds het arbeidsaanbod van vluchtelingen met verblijfsstatus toeneemt zal per saldo het opwaarts effect op de lonen aan de onderkant gering zijn. Tot slot nog iets dat voor elk belastingstelsel geldt. Ook het nieuwe fair taks stelsel kent het probleem dat burgers en bedrijven meestal zo min mogelijk belasting willen betalen, belasting willen vermijden of soms zelfs ontduiken. Dit probleem is groter naarmate de belastingmoraal van mensen geringer is. Hoe beter de belastingmoraal, hoe minder inkomsten verzwegen worden bij de belastingaangifte, hoe minder transacties onttrokken worden aan BTW en accijns en (in het nieuwe normaal) aan obicotaks. De huidige belastingmoraal is ook in Nederland voor verbetering vatbaar, met name door het belastingstelsel zodanig te vereenvoudigen dat het voor iedere burger en voor ieder bedrijf duidelijk wordt dat hij/zij/het een fair deel in de noodzakelijke kosten van Nederland moet betalen.

Zelfs als het lukt om het belastingstelsel leuker, eenvoudiger, eerlijker en duidelijker te maken - duidelijk ook hoeveel het Nederland *extra* kost om iedereen een obi te geven - zal er toch altijd een kleine groep burgers en bedrijven zijn die belasting wil mijden en er niet voor terugdeinst om te gaan frauderen. Fiscale financiering, van welk publiek goed dan ook, moet de fraudegevoeligheid van fiscale regelingen minimaliseren en de handhavingspraktijk inzetten op Recherchen en sanctioneren van frauduleus gedrag.